

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ
І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

ЗОРГАЧ АЛЬОНА МИКОЛАЇВНА

УДК 005:330.322/.341.1:631.11

**УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ
СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ**

08.00.04 – економіка та управління підприємствами
(за видами економічної діяльності)

Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Київ – 2016

Дисертацією є рукопис

Робота виконана в Національному університеті біоресурсів і природокористування України Міністерства освіти і науки України

Науковий керівник

доктор економічних наук, професор
Гудзинський Олексій Дмитрович,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України,
професор кафедри менеджменту
ім. проф. Й. С. Завадського

Офіційні опоненти:

доктор економічних наук, професор
Крейдич Ірина Миколаївна,
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний університет»,
завідувач кафедри теоретичної та
прикладної економіки

кандидат економічних наук, професор
Осовська Галина Володимирівна,
Житомирський інститут
Приватного акціонерного товариства
«Вищий навчальний заклад
«Міжрегіональна Академія управління персоналом»,
завідувач кафедри управління та адміністрування

Захист відбудеться «05» липня 2016 року о 9 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.004.01 у Національному університеті біоресурсів і природокористування України за адресою: 03041, м. Київ, вул. Генерала Родимцева 19, навчальний корпус № 1, кімната 97

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Національного університету біоресурсів і природокористування України за адресою: 03041, м. Київ, вул. Героїв Оборони, 13, навчальний корпус № 4, кімната 41а

Автореферат розісланий «03» червня 2016 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

Т. І. Балановська

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. В умовах економічної нестабільності та кризової ситуації загострюється конкурентна боротьба між суб'єктами господарської діяльності. З огляду на це інноваційно-інвестиційна діяльність є ключовим фактором економічного розвитку та конкурентних переваг сільськогосподарської продукції на регіональних і світовому ринках. Сільськогосподарські підприємства, які в основу свого функціонування закладають принципи прогресивного розвитку і орієнтовані на високотехнологічне виробництво, мають більше шансів до збереження своєї частки ринку, а іноді і до її розширення. Однією із заporук успішного ведення господарської діяльності є формування системи управління інноваційно-інвестиційною діяльністю для досягнення позитивної динаміки та забезпечення стійкого розвитку сільськогосподарських підприємств в подальшому.

Вирішенню питань, пов'язаних із проблемами управління діяльністю підприємств в різних галузях, присвятили свої наукові праці такі вітчизняні і зарубіжні вчені: Г. В. Атаманчук, Ю. М. Бажал, С. В. Валдайцев, В. П. Галушко, В. П. Горьовий, О. Д. Гудзинський, П. Ф. Друкер, А. П. Дука, Й. С. Завадський, М. М. Ільчук, М. О. Кизим, І. М. Крейдич, М. Й. Малік, Ю. С. Погорелов, М. Портер, Б. Санто, В. Г. Федоренко, К. Фрімен, О. М. Шпичак, Й. Шумпетер, В. В. Юрчишин та інші.

Проблеми розвитку інноваційно-інвестиційної діяльності сільськогосподарських підприємств відображені в роботах багатьох вчених-економістів: В. Г. Андрійчука, І. О. Бланка, Є. А. Бузовського, Ф. Валенти, С. А. Володіна, М. М. Гаврилюка, В. М. Гейця, О. Є. Гудзь, О. І. Дація, О. Ю. Єрмакова, М. І. Кісіля, О. В. Кота, М. Ф. Кропивка, Л. І. Курило, К. О. Лисенка, М. І. Лобанова, Ю. О. Лупенка, П. М. Музики, А. С. Музиченка, Т. С. Орлова, Г. В. Осовської, П. Т. Саблука, В. А. Скрипниченка, В. М. Трегобчука, Л. М. Худолій, В. Г. Чабана, Н. О. Шквирі, О. Г. Шпикуляка та інших. Разом з цим, деякі теоретико-методичні питання щодо формування результативної системи управління інноваційно-інвестиційною діяльністю сільськогосподарських підприємств потребують подальшого дослідження, зокрема дослідження факторів впливу на результативність управління підприємств з позиції інноваційного розвитку цих підприємств. Сукупність визначених проблемних питань обумовила вибір теми дисертаційної роботи, визначила мету та задачі, а також об'єкт і предмет дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота виконана згідно з тематикою науково-дослідних робіт Національного університету біоресурсів і природокористування України, а саме: «Розробка теорії і методології формування адаптивно-розвиваючої системи менеджменту в умовах інституціонально-структурної трансформації економіки України» (номер державної реєстрації 0107U004874), у межах якої здобувач обґрунтувала напрями удосконалення процесу управління інноваційно-інвестиційною діяльністю сільськогосподарських підприємств.

Мета і задачі дослідження. Метою дисертаційної роботи є поглиблення теоретико-методичних засад і розроблення практичних рекомендацій щодо формування системи управління інноваційно-інвестиційною діяльністю сільсько-

господарських підприємств для досягнення результативного функціонування та підвищення конкурентоспроможності господарюючих суб'єктів, що забезпечить їх прибутковість та передумови розширеного відтворення.

Для досягнення поставленої мети в дисертації вирішувалися такі задачі:

– узагальнити теоретичні положення та поглибити розуміння інноваційно-інвестиційної діяльності підприємств з метою розширення наукової сутності та визначення особливостей управління сільськогосподарських підприємств;

– запропонувати методичні підходи щодо оцінки управління інноваційно-інвестиційною діяльністю сільськогосподарських підприємств для подальшого обґрунтування пропозицій щодо формування системи заходів ефективного господарювання підприємств в цілому;

– провести аналіз факторів що впливають на управління інноваційно-інвестиційною діяльністю сільськогосподарських підприємств для виявлення потенційних можливостей забезпечення прибутковості їх функціонування;

– здійснити комплексний аналіз управління інноваційно-інвестиційною діяльністю сільськогосподарських підприємств для прийняття обґрунтованих рішень, щодо їх стратегічного розвитку та економічного зростання;

– обґрунтувати концептуальні засади формування механізму управління інноваційно-інвестиційної діяльності сільськогосподарських підприємств для забезпечення їх конкурентоспроможності та прибутковості;

– обґрунтувати систему результативного управління інноваційно-інвестиційною діяльністю сільськогосподарських підприємств шляхом визначення складових інноваційно-інвестиційного потенціалу та ступеня їх впливу на загальний результат діяльності підприємств як передумови їх прибутковості;

– розробити алгоритм визначення стратегії управління інноваційно-інвестиційною діяльністю сільськогосподарського підприємства для забезпечення ефективного господарювання у довгостроковому періоді.

Об'єктом дослідження є процес управління інноваційно-інвестиційною діяльністю сільськогосподарських підприємств.

Предметом дослідження є теоретичні положення, методичні та практичні засади управління інноваційно-інвестиційною діяльністю сільськогосподарських підприємств. Поглиблені дослідження проведено на матеріалах сільськогосподарських підприємств Київської області.

Методи дослідження. Теоретичною та методологічною основою дисертаційної роботи є діалектичний метод наукового пізнання, комплексний та системний підхід до вивчення економічних явищ і процесів, фундаментальні положення економічної теорії, наукові праці провідних учених з питань управління інноваційно-інвестиційною діяльністю сільськогосподарських підприємств.

У ході розв'язання поставлених задач використовувалися загальнонаукові і спеціальні методи: абстрактно-логічний – для уточнення сутності основних економічних категорій; монографічний – для дослідження наукових праць, статистичних збірників, розроблення теоретичних положень; аналізу і синтезу – для аналізу рівня розвитку та результативності управління інноваційно-інвестиційною діяльністю сільськогосподарських підприємств; порівняльний аналіз – для

порівняння різноманітних явищ та процесів щодо їх впливу на результативність управління інноваційно-інвестиційною діяльністю сільськогосподарських підприємств; метод експертного оцінювання – для дослідження впливу зовнішніх і внутрішніх факторів на функціонування інноваційно-інвестиційно активних сільськогосподарських підприємств; метод типологізації сільськогосподарських підприємств – для групування інноваційно активних підприємств; кластерний аналіз – для об'єднання у кластери підприємства за допомогою ідентифікації найвагомійших показників, що характеризують їх ступінь залученості до інноваційно-інвестиційної діяльності.

При підготовці дисертаційної роботи інформаційною базою слугували законодавчі та нормативні акти України з питань інноваційно-інвестиційної діяльності сільськогосподарських підприємств, збірники Державної служби статистики України, аналітична інформація Міністерства аграрної політики та продовольства України, Головного управління статистики у Київській області, дані фінансової звітності сільськогосподарських підприємств, напрацювання вітчизняних та зарубіжних авторів, результати проведення анкетування та власних спостережень здобувача.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в удосконаленні наукових і практичних засад управління інноваційно-інвестиційною діяльністю сільськогосподарських підприємств. Основними положеннями, які отримано особисто здобувачем і виносяться на захист, є:

вперше запропоновано методичний підхід щодо оцінки результативності управління інноваційно-інвестиційною діяльністю сільськогосподарських підприємств на підставі обґрунтування складових економічного ефекту (виробничої, технологічної, інтелектуальної, інформаційної тощо), зростання доходів суб'єктів інноваційно-інвестиційної діяльності, яка забезпечуватиме у довгостроковому періоді економічну стійкість, прибутковість господарювання та передумови розширеного відтворення аграрного виробництва (С. 10–11);

удосконалено:

– поняття «інновація» та «управління інноваційно-інвестиційною діяльністю підприємств» з позиції врахування соціально-економічної складової та класифікацію інновацій та інвестицій, що сприятиме поглибленню розкриття наукової сутності управління інноваційно-інвестиційної діяльності сільськогосподарських підприємств (С. 5–7);

– методичні підходи проведення оцінки управління інноваційно-інвестиційною діяльністю сільськогосподарських підприємств, що надає можливість сформулювати систему заходів ефективної діяльності сільськогосподарських підприємств (С. 7);

– науковий підхід щодо проведення аналітичної оцінки управління інноваційно-інвестиційною діяльністю сільськогосподарських підприємств шляхом визначення сили впливу окремих факторів на результативність інноваційно-інвестиційної діяльності сільськогосподарських підприємств для обґрунтування пропозицій щодо їх функціонування та економічного розвитку (С. 8–9);

– обґрунтування організаційно-економічних засад формування механізму управління інноваційно-інвестиційною діяльністю підприємства, які передбачають виділення закономірностей, поєднання підходів та принципів інноваційно-інвестиційного забезпечення, враховуючи внутрішні і зовнішні чинники, що сприятиме досягненню максимального результату виробничо-господарської діяльності (С. 11–12);

набули подальшого розвитку:

– пропозиції щодо оцінки результативності системи управління інноваційно-інвестиційною діяльністю сільськогосподарських підприємств з позиції побудови моделі оцінки синергетичного ефекту складових інноваційно-інвестиційного потенціалу сільськогосподарського підприємства з метою корегування обраної стратегії економічного розвитку як передумови прибуткового господарювання (С. 13–15);

– науково обґрунтовані рекомендації з удосконалення процедури вибору стратегічних альтернатив інноваційно-інвестиційної діяльності сільськогосподарських підприємств, на відміну від інших, в моделі враховано етап життєвого циклу підприємства, що сприятиме забезпеченню прибуткової діяльності сільськогосподарських підприємств (С. 15–16).

Практичне значення одержаних результатів полягає в розробленні пропозиції спрямованих на вдосконалення управління інноваційно-інвестиційною діяльністю сільськогосподарських підприємств, а також проектуванні й реалізації стратегічних програм розвитку підприємств на довгострокову перспективу.

Результати дисертаційного дослідження щодо теоретичних, методичних, практичних питань та значення механізму формування результативної системи управління інноваційно-інвестиційною діяльністю сільськогосподарських підприємств позитивно схвалені і підтверджуються довідкою Міністерства аграрної політики та продовольства України (довідка № 37-18-3-15/10727 від 23.06.2015 р.); ТОВ «МАІС ЛТД» Бориспільського району Київської області (довідка № 32 від 05.12.2014 р.). Окремі теоретичні та методичні підходи знайшли застосування у навчальному процесі Національного університету біоресурсів і природокористування України при викладанні дисциплін «Інноваційний менеджмент» та «Інвестиційний менеджмент» (акт впровадження від 22.10.2015 р.)

Особистий внесок здобувача. Дисертаційна робота є одноосібно виконаною науковою працею, в якій викладено результати дослідження щодо процесів управління інноваційно-інвестиційною діяльністю сільськогосподарських підприємств. Теоретичні положення, висновки та наукові результати дослідження, що виносяться на захист, одержано здобувачем самостійно.

Апробація результатів дисертації. Теоретичні, методичні і практичні аспекти дослідження висвітлено автором на: I Міжнародній науково-практичній конференції «Проблеми формування нової економіки XXI століття» (м. Дніпропетровськ, 2008 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Інвестиційні пріоритети епохи глобалізації: вплив на національну економіку та окремий бізнес» (м. Дніпропетровськ, 2009 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Менеджмент XXI століття: проблеми і перспективи» (м. Умань,

2012 р.); III Міжнародній науково-практичній конференції молодих вчених «Актуальні проблеми наук про життя та природокористування» (м. Київ, 2015 р.).

Публікації. Основні результати дисертаційної роботи викладено у 14 наукових працях загальним обсягом 3,95 друк. арк., з яких 5 статей у наукових фахових виданнях України, загальним обсягом 1,38 друк. арк., 5 статей у наукових фахових виданнях України, включених до міжнародних наукометричних баз даних, загальним обсягом 1,94 друк. арк., 4 тези наукових доповідей, загальним обсягом 0,63 друк. арк.

Структура та обсяг дисертації. Дисертаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел із 158 найменувань і додатків. Основний зміст дисертації викладено на 182 сторінках комп'ютерного тексту. Робота містить 53 рисунки, 45 таблиць і 11 додатків.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** визначено актуальність теми дисертаційного дослідження, сформульовано його мету, задачі, об'єкт і предмет, відображено наукову новизну і практичну цінність одержаних результатів, наведено дані про апробацію основних положень дисертаційної роботи, окреслено особистий внесок.

У першому розділі **«Теоретичні засади управління інноваційно-інвестиційною діяльністю сільськогосподарських підприємств»** розглянуто наукову сутність, класифікацію інновацій та інвестицій; визначено особливості управління інноваційно-інвестиційною діяльністю сільськогосподарських підприємств; обґрунтовано методичні підходи до оцінки управління інноваційно-інвестиційною діяльністю сільськогосподарських підприємств.

В умовах ринкових перетворень та посилення конкурентної боротьби важливим чинником функціонування сільськогосподарських підприємств країни є трансформація їх господарської діяльності до вимог сучасного ринку на засадах інноваційно-інвестиційної діяльності.

У дисертації з урахуванням основ системного підходу та наукових позицій провідних учених уточнено поняття «інновація», яке визначено в комплексному підході, враховуючи усі типи взаємодії нововведення зі складовими процесу виготовлення інновації та її реалізації, а також зовнішніми факторами впливу на цей процес, результатом якої є пряма чи опосередкована суспільна користь. Поняття «інноваційно-інвестиційна діяльність підприємств» пропонується розглядати як комплекс технологічних, організаційних та процесних нововведень у виробництво, що забезпечуються інвестуванням капітальних вкладень та діями, які її супроводжують.

У процесі дослідження виділено такі принципи інноваційно-інвестиційної діяльності підприємств: концептуальність, гнучкість мислення, обґрунтованість, системність, поінформованість, підпорядкованість, інформування, стимулювання, випереджувальність, безперервність розвитку, інтелектуальність, самоорганізації, децентралізації, диверсифікації, збалансованість. Встановлено, що особливістю агропромислових інновацій є те, що це комплексний процес створення, провадження та подальшого інформаційного супроводу використання нової техніки, технології,

методів операційного управління виробництва, розрахованою на довгостроковий період часу з урахуванням соціальної складової та природних факторів.

В ході дослідження було удосконалено класифікацію інновацій в сільськогосподарських підприємствах (табл.1), а саме: виділено види інновацій та конкретизовано напрями, що формують інноваційний потенціал та розкрито сутність їх впливу на виробничу діяльність підприємства та на взаємодію між різними видами інновацій.

Таблиця 1

Класифікація інновацій в сільськогосподарських підприємствах

Види інновацій	Напрями, що формують інноваційний потенціал	Сутність інновацій
Наукові	дослідницькі, науково-технічні	довгострокова аналітика усіх процесів виробництва аграрної продукції, аналіз та рекомендації щодо вирішення питань
Технічні	техніко-технологічні, матеріально-технічні	оновлення технологічних операцій обробітку ґрунту та сільськогосподарських культур; технології захисту рослин, боротьба із шкідниками, пліснявою, хворобами рослин; зберігання готової продукції, впровадження новацій в тваринництві орієнтованих на безвідходне та енергозберігаюче виробництво
Організаційні	політичні механізми організаційно-управлінські, мотиваційні	нові методи й форми організації систем: кадрів, планування, постачання, збуту, нові організаційні структури; організаційні зміни на рівні держави, галузі, регіону, підприємства, відділу, працівника
Юридичні	нормативно-правові	відповідна інноваційному розвитку нормативно-правова база
Економічні	фінансові	облік та аудит інноваційної діяльності; урахування зміни цін на інноваційну продукцію
Продуктові	лабораторні, технології зберігання	підвищення споживчої цінності продуктів харчування та їх екологічність
Логістичні	транспортні	технології зберігання та доставки продукції
Маркетингові	інформаційні, психологічні	популяризація органічної продукції, провокування необхідної реакції на новий продукт чи послугу
Кадрові	організаційні стимулюючі	організація праці, розвиток окремо взятого працівника
Біологічні	генетичні, біохімічні,	нові сорти і гібриди сільськогосподарських рослин; нові кроси птахів та довершені породи тварин; штами мікроорганізмів
Соціальні	інформаційні, культурні	поліпшення умов праці, якості життя, ідеологізації на селі та підвищення цікавості до життєвих процесів
Екологічні	енергозберігаючі, ресурсозберігаючі	захист природних ресурсів; підвищення вимог щодо засобів захисту рослин на рівні європейських стандартів якості

Використання інновацій у господарській діяльності сільськогосподарських підприємств потребує залучення інвестицій. На основі системного підходу поняття «інвестиція» визначено як вкладення матеріальних, фінансових, інтелектуальних та інших видів ресурсів в суб'єкти господарської діяльності з метою отримання

матеріальних, соціальної користі та збільшення ринкової частки в окремій сфері діяльності.

У дисертації запропоновано доповнити існуючу класифікацію інвестицій ознакою: за ступенем активності (активні у прибуткових підприємствах, помірно активні за наявності факторів ризику, неактивні високий ступень ризику (start up, криза, форс мажорні обставини)), для детальнішого вивчення господарської діяльності підприємств.

У результаті проведеного дослідження було узагальнено методичні підходи щодо управління інноваційно-інвестиційною діяльністю сільськогосподарських підприємств. Встановлено, що в науковій літературі нині відсутня класифікація сільськогосподарських підприємств щодо ступеня залученості до інноваційної діяльності. Доведено, що на результативність управління інноваційно-інвестиційною діяльністю сільськогосподарських підприємств впливає впровадження як технологічних, так і управлінських інновацій за допомогою залучення зовнішніх інвестицій з урахуванням екзогенних факторів інноваційного ринку.

З метою оцінки результативності управління інноваційно-інвестиційною діяльністю сільськогосподарських підприємств в роботі запропоновано класичний комплекс показників оцінки їх господарської діяльності (загальна площа, рівень рентабельності господарської діяльності, виробництво валової продукції на 100 га сільськогосподарських угідь, дохід від реалізації продукції рослинництва та тваринництва) доповнити показниками, що характеризують інноваційну орієнтованість (інноваційна сприйнятливість, рівень кваліфікації працівників) та інвестиційну діяльність (частка інвестицій в успішні інноваційні проекти, термін окупності капітальних вкладень, темпи приросту інвестицій). Для використання результатів оцінки запропонованих показників, які виміряні у різних шкалах, з метою їх подальшого аналізу рекомендовано сільськогосподарські підприємства типологізувати залежно від ступеня залученості їх до інноваційно-інвестиційної діяльності на основі кластерного аналізу відповідно до k-середніх, що реалізується у пакеті програм SPSS (або STATISTICA7). Оцінка ступеня залученості до інноваційної діяльності сільськогосподарського підприємства є обов'язковою умовою для подальшого аналізу їх структури і розроблення індивідуальної стратегії розвитку, спрямованих на протидію ризикам інноваційно-інвестиційної діяльності сільськогосподарських підприємства, збільшення їх адаптаційних можливостей до змін умов господарської діяльності, створення умов стабільного функціонування й розвитку.

У другому розділі «**Оцінка системи управління інноваційно-інвестиційною діяльністю сільськогосподарських підприємств**» проаналізовано стан розвитку управління інвестиційними процесами у сільськогосподарських підприємствах охарактеризовано ефективність інноваційно-інвестиційної діяльності сільськогосподарських підприємств та оцінено результативність управління інноваційно-інвестиційною діяльністю сільськогосподарських підприємств.

В результаті аналізу статистичних даних встановлено, що за період 2010–2014 років інвестиції в основний капітал в Україні зросли на 38,8 млрд грн, в

тому числі на 30,9 млрд грн в промисловості, в сільському господарстві на 7,7 млрд грн з 11,1 млрд грн у 2010 р. до 18,8 млрд грн в 2014 р. (рис. 1).

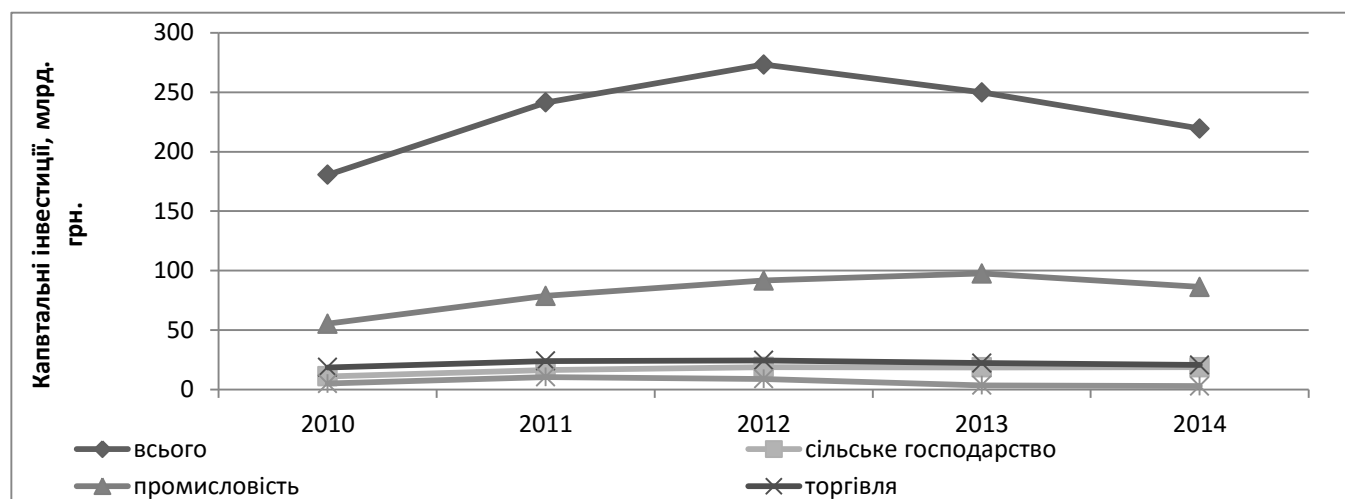

Рис. 1. Динаміка інвестицій в основний капітал в Україні (без урахування тимчасово окупованої території АР Крим і м. Севастополя, за 2014 рік також без частини зони проведення антитерористичної операції)

Проведені дослідження інвестиційної діяльності в аграрному секторі свідчать, що у розвиток підприємств сільського господарства на кінець 2014 р. вкладено 18,8 млрд грн, що становить 8,5 % загального обсягу інвестицій в основний капітал в Україні. Але обсяги залученого іноземного капіталу в сільськогосподарську галузь становлять 1,7% усіх прямих іноземних інвестицій в Україну. Дві третини цих обсягів припадає на Київську, Львівську, Дніпропетровську та Івано-Франківську області. Середньорічний темп зростання інвестицій в аграрній сфері становив 38,6 %, аналізуючи інвестиції в професійну, наукову та технічну діяльність відмічаємо стрімке падіння з 5 млрд грн в 2010 р. до 2,9 млрд грн в 2014 р.

У процесі дослідження виявлено, що порівняно високу ефективність виробництва досягли сільськогосподарські підприємства Київської, Івано-Франківської та Львівської областей, якісні показники та грошова оцінка земель у яких вища за середні по Україні, так в 2014 р. на 1 га сільськогосподарських угідь даних областей було спрямовано інвестиційного капіталу 552 грн, 443 і 233 грн відповідно, тоді як у середньому по Україні – є лише 229 грн. І як результат у 2014 р. на кожний гектар сільськогосподарських угідь у господарствах цих областей отримано в три рази більше прибутку.

Виявлено, що у сільськогосподарських підприємствах Житомирської, Одеської, Миколаївської, Харківської, Чернігівської областей обсяги інвестиції були мінімальними (їх частка не перевищувала 10 відсотків).

Для визначення передумов результативного управління інноваційно-інвестиційною діяльністю агровиробників в дисертаційній роботі встановлено, що рівень рентабельності виробництва сільськогосподарської продукції у 2014 р. різко збільшився майже по всіх областях України. Так, в Івано-Франківській області це склало 52,6 %, Львівській – 30 %, Київській – 27 %, у порівнянні з попереднім роком,

що становило 26,2 %, 36,9 та 14,2 % відповідно, а отриманий на одиницю площі прибуток відповідно вищий у порівнянні з попереднім роком.

Визначено ряд факторів, що впливають на інвестиційну привабливість сільського господарства регіонів України, серед яких важливу роль відіграє територіальне розташування, вищий рівень розвитку інфраструктури, забезпеченість трудовими ресурсами, підтримка аграрного бізнесу з боку органів місцевої влади тощо. Залучення інвестицій забезпечує вищий рівень капіталовкладень з розрахунку на 1 га сільськогосподарських угідь та покращує забезпеченість основними засобами. Бальним методом визначено рейтингове місце кожного регіону за рівнем інвестиційної привабливості галузі. За підсумками 2014 р. найбільший рейтинг (бал) інвестиційної привабливості сільського господарства мають Івано-Франківська та Львівська області (8,2 і 7,5). Київська область у 2014 році за рівнем інвестиційної привабливості сільського господарства має порівняно високий рейтинг (5,7) (рис. 2).

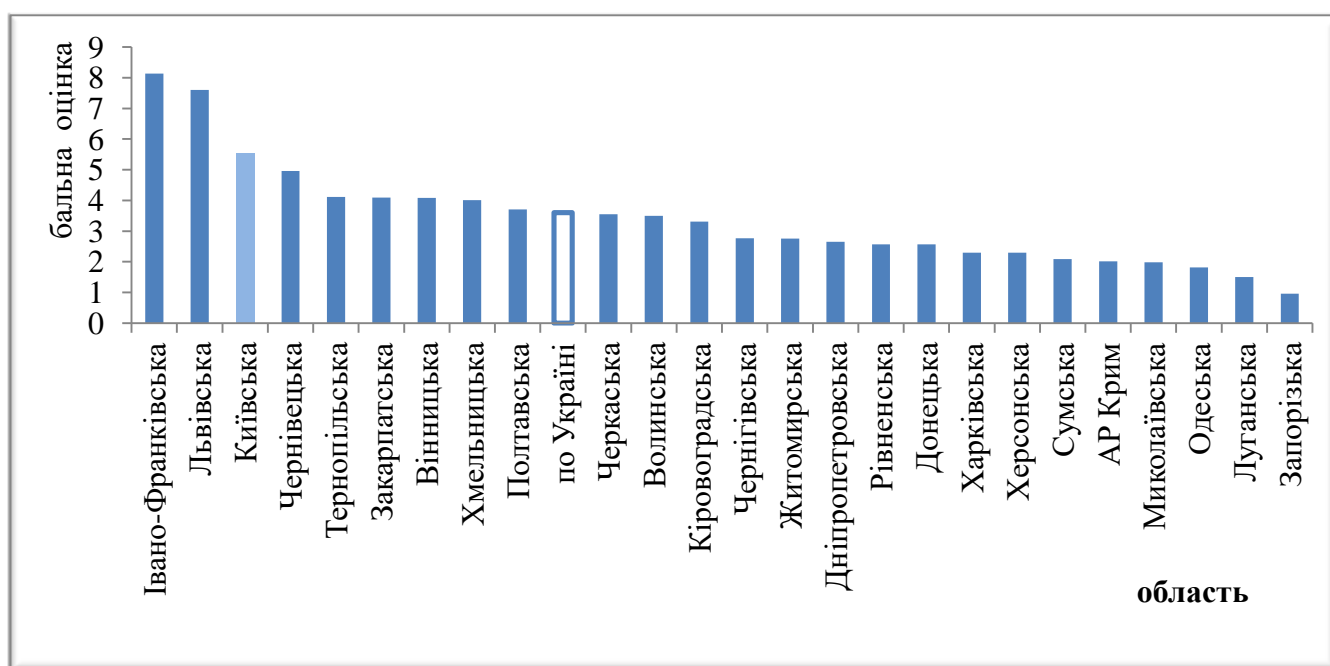

Рис. 2. Рейтинг регіонів України за рівнем інвестиційної привабливості сільського господарства за 2014 рік

Результати аналізу інноваційної діяльності в Київській області свідчать, що у 2014 р. загальний обсяг інвестицій в інноваційну діяльність склав 186 млн грн, що на 17 % більше, ніж у 2013 р. Основним джерелом фінансування інноваційної діяльності сільськогосподарських підприємств у 2014 р. були їх власні кошти (106 млн грн, або 57 % загальної суми витрат на інновації). Територіально основний обсяг наукових та науково-технічних робіт виконували наукові установи та науково-дослідницькі господарства Києво-Святошинського (25 %), Васильківського (16 %) районів та м. Ірпінь (20 %).

За результатами проведеного аналізу встановлено стан інноваційної діяльності в сільському господарстві Київської області у 2014 р. – науковими установами області 2014 р. виконувалося 548 робіт. Більше половини з них було закінчено і впроваджено у виробництво. У 2014 р. в 21 сільськогосподарському підприємстві

регіону було впроваджено 38 нових або вдосконалених методів обробки та виробництва продукції, 58 % яких було спрямовано на економне використання матеріальних та енергетичних ресурсів (рис.3).

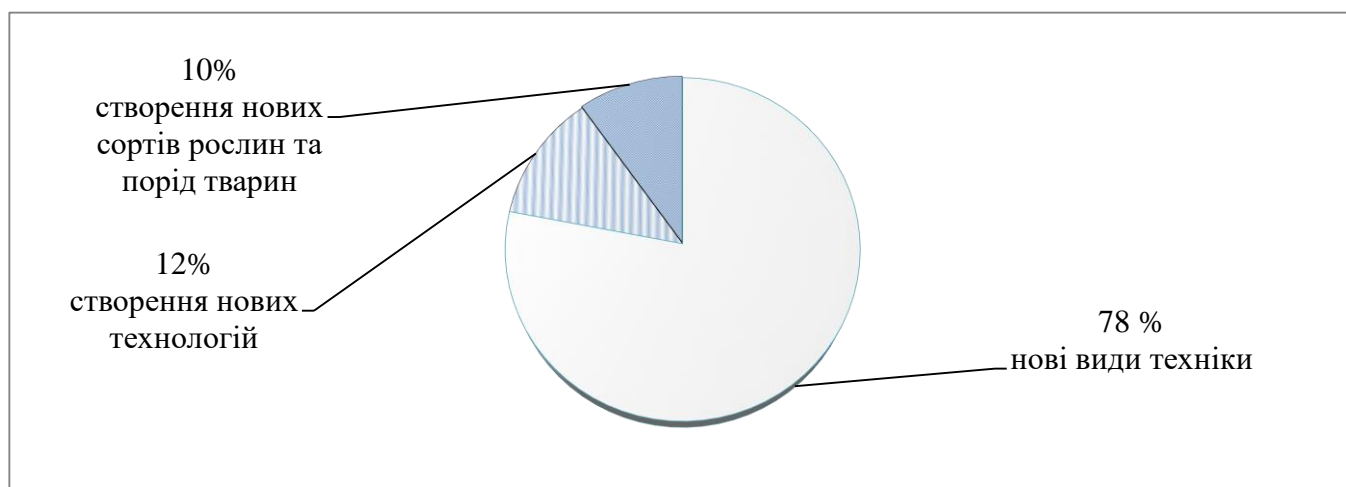

Рис. 3. Структура інновацій в сільському господарстві Київської області, 2014 рік

Для визначення економічної ефективності від реалізації стратегії інноваційно-інвестиційної діяльності підприємства запропоновано методичний підхід до оцінки результатів (формула (1)):

$$Eф_{стр} = Eф_{прод} + Eф_{технол} + Eф_{упр} + Eф_{інвест}^{внутр} + Eф_{інвест}^{зовн}, \quad (1)$$

де $Eф_{стр}$ – ефективність стратегії інноваційно-інвестиційної діяльності підприємства, %; $Eф_{прод}$ – ефективність продуктивних інновацій, %; $Eф_{технол}$ – ефективність технологічних інновацій, %; $Eф_{упр}$ – ефективність управлінських інновацій, %; $Eф_{інвест}^{внутр}$ – ефективність залучення і використання внутрішніх інвестиційних ресурсів, %; $Eф_{інвест}^{зовн}$ – ефективність залучення і використання зовнішніх інвестиційних ресурсів, %.

У ході дослідження, розв’язуючи ряд поставлених завдань виділено параметри, що мають найбільший вплив на інноваційно-інвестиційну діяльність сільськогосподарських підприємств (формула (2)):

$$Eф_{стр} = \left(a \frac{\Pi_{інновац}}{\Pi} + b \frac{P_{інновац}^{прод}}{P^{прод}} + c \frac{P_{вироб}^2}{P_{вироб}^1} + d \frac{I_{внутр}^2}{I_{внутр}^1} + e \frac{I_{зовн}^2}{I_{зовн}^1} \right) * 100\%, \quad (2)$$

де Π – грошовий еквівалент всієї продукції, до реалізації стратегії розвитку, грн; $\Pi_{інновац}$ – грошовий еквівалент інноваційної продукції, після реалізації стратегії розвитку, грн; $P_{інновац}^{прод}$ – рентабельність продукції, виробленої за інноваційною технологією після реалізації стратегії розвитку, %; $P^{прод}$ – рентабельність продукції, що випускається до реалізації стратегії розвитку; $P_2^{вироб}$ – рентабельність всього виробництва після реалізації стратегії розвитку, %; $P_1^{вироб}$ – рентабельність всього виробництва до реалізації стратегії розвитку, %; $I_2^{внутр}$ – розмір залучених внутрішніх інвестицій після реалізації стратегії розвитку, грн; $I_1^{внутр}$ – розмір

залучених внутрішніх інвестицій до реалізації стратегії розвитку, грн; $I_2^{зовн}$ – розмір залучених зовнішніх інвестицій після реалізації стратегії розвитку, грн; $I_1^{зовн}$ – розмір залучених зовнішніх інвестицій до реалізації стратегії розвитку, грн; a, b, c, d, e – коефіцієнти, визначені експертним шляхом у діапазоні (0,1).

В дисертації проведено кластеризацію сільськогосподарських підприємств для оцінки результативності управління інноваційно-інвестиційною діяльністю та здійснено аналіз однорідності (типологізація) досліджуваних підприємств за ознакою «Результати інноваційно-інвестиційної діяльності» методом кластерного аналізу за допомогою пакету прикладних програм STATISTICA7 (табл.2).

Таблиця 2

Оцінка результативності інноваційно-інвестиційної діяльності досліджуваних сільськогосподарських підприємств

Показник	Результат, %		
	Віоленти	Патієнти	Експлеренти (венчурні підприємства)
Ефективність продуктових інновацій	58	21	72
Ефективність технологічних інновацій	71	13	82
Ефективність управлінських інновацій	32	17	44
Ефективність зовнішніх інвестиційних ресурсів	48	21	17
Ефективність внутрішніх інвестиційних ресурсів	56	37	10

Як результат, встановлено відмінності: 1) у залученні інвестиційних ресурсів в підприємствах трьох визначених кластерів (найбільша у віолентів – великих сільськогосподарських підприємств (до 60 %), найменша – у невеликих підприємств експлерентів (венчурних підприємств) – 10–17 %; 2) у використанні власної фінансово-ресурсної підсистеми – складових інвестиційного потенціалу; 3) організаційно-економічної підсистеми реалізації інноваційних проектів: (найбільша у невеликих підприємств експлерентів (венчурних підприємств) (до 80 %), найменша – у патієнтів – середніх сільськогосподарських підприємств (близько 20 %). Проведена оцінка результативності є інструментом корегування раніше визначеної стратегії і уточнення місії господарюючого суб'єкта.

У третьому розділі «**Напрями вдосконалення управління інноваційно-інвестиційною діяльністю сільськогосподарських підприємств**» обґрунтовано концептуальні засади вдосконалення управління інноваційно-інвестиційною діяльністю сільськогосподарських підприємств; розроблено економічне проектування інноваційно-інвестиційного розвитку сільськогосподарського підприємства та розроблено методичний підхід до формування результативної системи управління інноваційно-інвестиційною діяльністю сільськогосподарських підприємств.

На основі оцінки результативності господарювання сільськогосподарських підприємств запропоновано механізм управління їх інноваційно-інвестиційною діяльністю (рис. 4). В основу якого покладено поєднання методичних підходів та принципів управління інноваційно-інвестиційною діяльністю, що втілюються господарюючими суб'єктами зазначеного процесу через функції та інструментарій їх реалізації та спрямовані на об'єкт інноваційно-інвестиційної діяльності для маржинального результату.

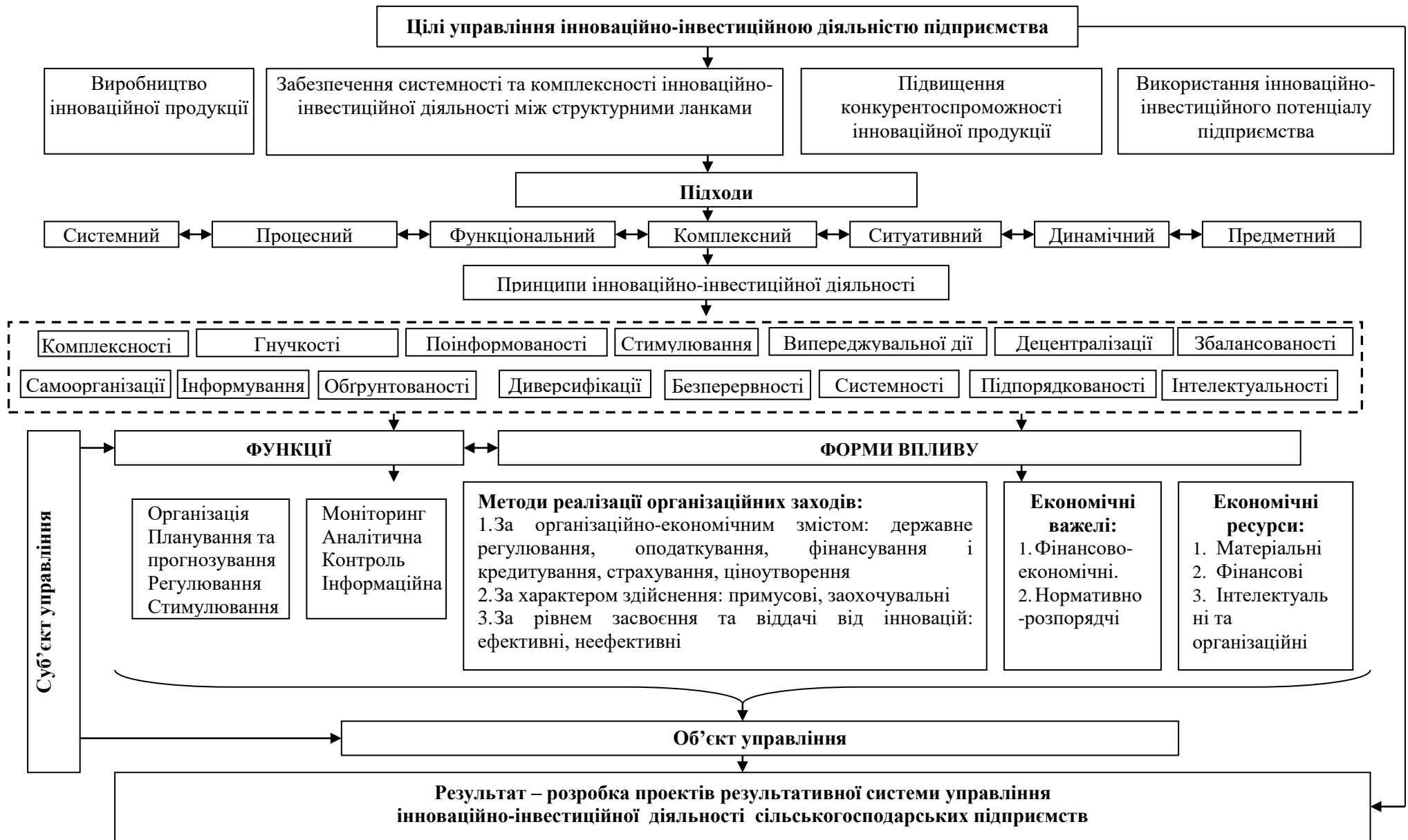

Рис.4. Механізм управління інноваційно-інвестиційною діяльністю сільськогосподарських підприємств

Щодо інноваційно-інвестиційного потенціалу сільськогосподарського підприємства, то він розглядається, як органічна комбінація ресурсів, наявних у розпорядженні сільськогосподарського підприємства, його здатності досягати певних цілей на основі раціонального використання цих ресурсів, можливостей господарюючого суб'єкта максимально задовольняти потреби в агропродовольчій продукції.

Найбільший вплив на забезпечення інноваційного розвитку мають: виробничий, технологічний, які за функціональним навантаженням можна поєднати у одну групу, інвестиційний, інтелектуальний, інноваційний та інформаційний потенціали.

Запропоновано вважати систему управління інноваційно-інвестиційною діяльністю сільськогосподарських підприємств результативною в разі появи синергізму – ефекту взаємодії, що забезпечує ефективність використання всіх виявлених складових інноваційно-інвестиційного потенціалу, більшу, ніж проста арифметична сума діяльності окремих його складових (рис.5).

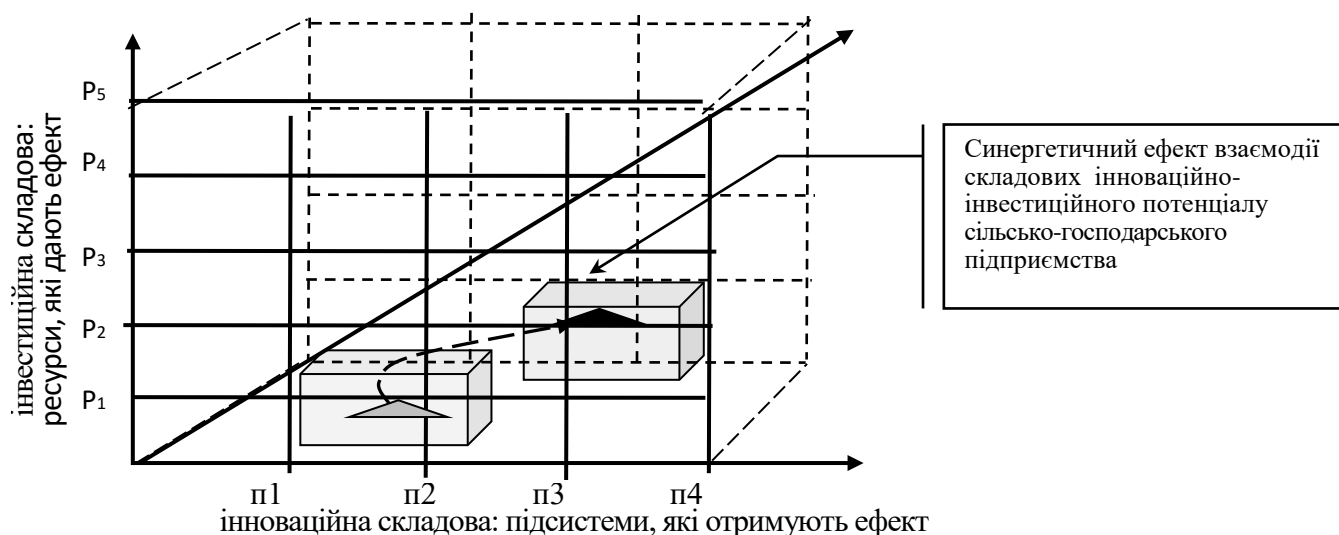

Рис. 5. Модель оцінки синергетичного ефекту від впровадження проекту результативної системи управління інноваційно-інвестиційною діяльністю сільськогосподарського підприємства

▲ - величина інноваційно-інвестиційного потенціалу;

▲ - ймовірне позиціонування ППП підприємства за умови виникнення синергетичного ефекту його розвитку

де Р1 – власні фінансові ресурси;

П1 – трудова підсистема (інтелектуальний капітал);

Р2 – позикові фінансові кошти інвестора;

П2 – нематеріальна підсистема (інтелектуальна власність);

Р3 – залучені фінансові кошти інвестора;

П3 – матеріально-технічна та інформаційна підсистеми;

Р4 – бюджетні інвестиційні асигнування;

П4 – фінансово-економічна підсистема

Р5 – добровільні внески, пожертвування організацій, підприємств і громадян;

Розрахунок інтегрального (синергетичного) показника інноваційно-інвестиційного потенціалу сільськогосподарського підприємства дає можливість управляти розвитком цього потенціалу на основі моніторингу його даних.

Залежність між новим і існуючим станом інноваційно-інвестиційного потенціалу сільськогосподарського підприємства відображає формула (3):

$$I_{t+1} = f(I_t; U_{jt}; Z_{kt}; t) = I_t + \Delta f(I_t; U_{jt}; Z_{kt}; t) = I_t + \sum_{i=1}^n \lambda_i * \Delta \delta_{it}(I_t; U_{jt}; Z_{kt}; t) \quad (3)$$

де I_{t+1} – новий стан інноваційно-інвестиційного потенціалу у період часу $t+1$; $U_{jt} = (u_{1t} u_{2t} \dots u_{mt})$ – вектор розвиваючих змін, що характеризують цілеспрямовані впливи агентів зміни на інноваційно-інвестиційний потенціал у період часу t ; $j = \overline{1, m}$ – номери розвиваючих змін, що характеризують вплив агентів змін на інноваційно-інвестиційний потенціал; $Z_{kt} = (z_{1t} z_{2t} \dots z_{pt})$ – вектор факторів розвитку, що впливають на стан інноваційно-інвестиційного потенціалу у період часу t ; $k = \overline{1, p}$ – номери факторів розвитку, що характеризують вплив внутрішнього і зовнішнього середовища на стан інноваційно-інвестиційного потенціалу.

Встановлено, що величина інноваційно-інвестиційного потенціалу відрізняється у сільськогосподарських підприємств не тільки за окремими визначеними групами (кластерами), а й в певний період існування підприємства – етап життєвого циклу (табл.6).

Таблиця 6

Ідентифікація досліджуваних сільськогосподарських підприємств за ознакою «Етап життєвого циклу»

Тип об'єктів (підприємств)	Відповідність етапу життєвого циклу	Кластер	Рівняння дискримінантного аналізу	Умовні позначки
Комутанти	Становлення	1	$ETA_{P1} = -71,6663 + 0,3665P_1 + 0,2894P_2 - 0,1175P_3 + 0,2373P_4 + 0,2292P_5 + 0,9107\Pi_1 + 0,7118\Pi_2 + 0,3491\Pi_3 + 0,0405\Pi_4$	P1 – власні фінансові ресурси; P2 – позикові фінансові кошти інвестора; P3 – залучені фінансові кошти інвестора; P4 – бюджетні інвестиційні асигнування; P5 – добровільні внески, пожертвування організацій, підприємств і громадян
Патієнти	Розширення	2	$ETA_{P2} = -34,6499 + 0,3992P_1 + 0,1812P_2 - 0,0523P_3 + 0,3487P_4 + 0,1665P_5 + 0,1397\Pi_1 + 0,2539\Pi_2 + 0,4063\Pi_3 - 0,0251\Pi_4$	
Віоленти	Зрілість	3	$ETA_{P3} = -11,5472 + 0,4112P_1 - 0,0556P_2 - 0,0304P_3 + 0,2062P_4 + 0,0846P_5 + 0,1531\Pi_1 + 0,6696\Pi_2 + 0,2096\Pi_3 + 0,0183\Pi_4$	П1 – трудова підсистема (інтелектуальний капітал); П2 – нематеріальна підсистема (інтелектуальна власність); П3 – матеріально-технічна та інформаційна підсистем; П4 – фінансово-економічна підсистема
Експлеренти	Інноваційне відродження	4	$ETA_{P4} = -76,4508 - 0,3685P_1 + 0,4253P_2 - 0,0384P_3 + 0,5425P_4 + 0,2634P_5 - 0,9747\Pi_1 + 0,1695\Pi_2 + 0,6090\Pi_3 - 0,0201\Pi_4$	

Результати ідентифікації досліджуваних сільськогосподарських підприємств за ознакою «Етап життєвого циклу» представлено на рис.6.

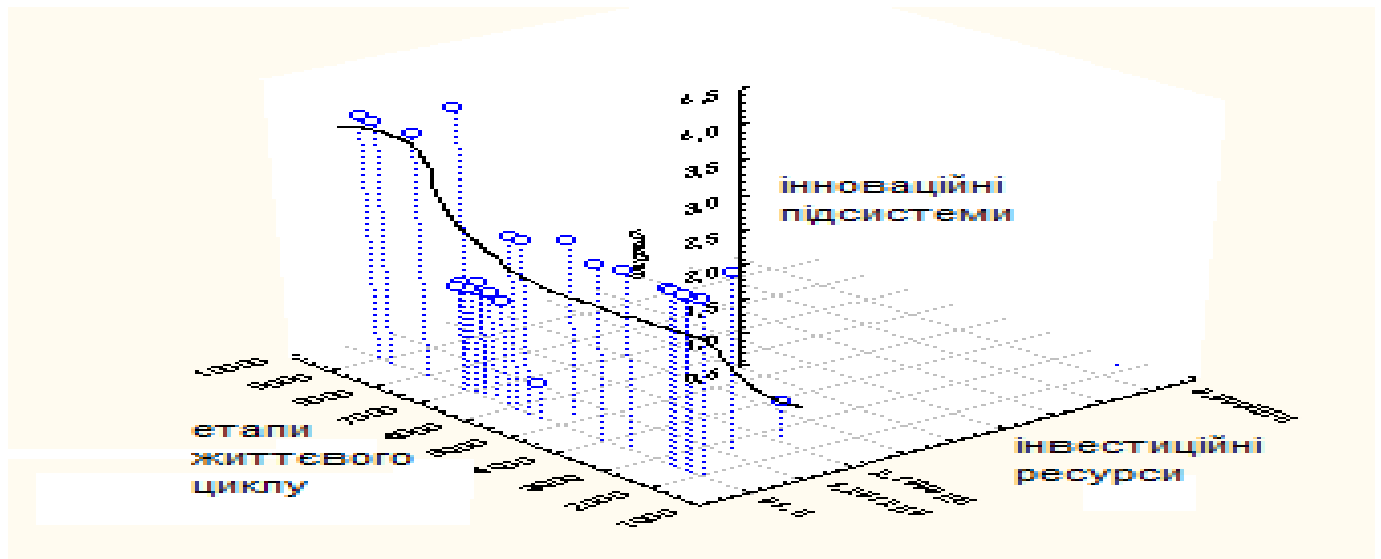

Рис. 6. Розподіл синергетичних (інтегральних) показників інноваційно-інвестиційного потенціалу досліджуваних сільськогосподарських підприємств за етапами життєвого циклу

Найбільшу результативність інноваційно-інвестиційної діяльності мають підприємства, що знаходяться зараз на етапі життєвого циклу «Зрілість», це переважно віоленти; найменшу – на етапі «Інноваційного відродження» (експлеренти або венчурні підприємства).

Вибір стратегічних альтернатив інноваційно-інвестиційного розвитку підприємств для кожного із отриманих кластерів пропонується здійснювати наступним чином:

Створення системи з високо маржинальних і масових підтримуваних продуктів – сценарій екстенсивного розвитку при повному використанні наявних та залучених зовнішніх інновацій (для підприємств – віолентів). Сценарій припускає залучення у виробництво додаткових ресурсів. Збільшення обсягу використовуваних факторів виробництва можливо за рахунок залучення в сільське господарство праці нині безробітного населення і необроблюваних сільськогосподарських угідь, площа яких за приблизними оцінками, становить 130 тис. га, а також повне відновлення зношених основних фондів. Реалізація даного сценарію забезпечить приріст обсягів сільськогосподарського виробництва. Таким чином, цей сценарій дозволить реалізувати конкурентні переваги даних підприємств.

Високі обсяги продажів невеликої кількості високоприбуткових продуктів з низькими витратами розробки виробництва для підприємств-комутантів (описує екстенсивний тип наздоганяючого розвитку). Виробничо-ресурсний та інноваційний потенціал цих підприємств не тільки не поступається багатьом іншим, але й перевершує їх. Реалізація сценарію екстенсивного наздоганяючого розвитку передбачає, що поряд з повним використанням наявних резервів праці та землі до 2025 року необхідно збільшити суму капіталу вдвічі. З огляду на це такий сценарій розглядається нами як -малореалістичний, і низькоефективний.

Створення продукту, що є стандартом або реалізує його і необхідного для функціонування широкого спектру суміжних продуктів – інноваційний тип наздоганяючого розвитку (для підприємств-пацієнтів). Він припускає, поряд із параметрами, закладеними в першому сценарії, прискорення темпів науково-технічного прогресу, використання інноваційних технологій у сільськогосподарському виробництві, що забезпечить інноваційні зміни. Реалізація цього сценарію можлива лише на базі створення єдиної інфраструктури, комплексного освоєння й використання територіальних комбінацій природних і економічних ресурсів, спеціалізації і кооперації виробництва та вимагає реалізації програм осередкового типу, спрямованих на формування і розвиток кластерних ініціатив.

Циклічне створення продуктів, протягом певного часу, несучих унікальну клієнтську цінність – інноваційний проривний тип (для підприємств-експлерентів). Він передбачає впровадження інноваційно-інвестиційних цільових програм, які визначають спосіб досягнення поставленої мети і є локальними – орієнтованими на вдосконалення структури виробництва завдяки співфінансуванню низки розрізнених проектів, забезпечення прогресивних структурних зрушень в аграрній сфері регіону. Більш ефективними, на наш погляд, є програми осередкового типу, спрямованих на формування економічних кластерів на базі створення єдиної інфраструктури, комплексного освоєння і використання територіальних комбінацій інноваційних, інвестиційних і економічних ресурсів, спеціалізації і кооперації виробництва.

ВИСНОВКИ

У дисертаційній роботі розглянуто теоретико-методичні положення та запропоновано практичні рекомендації щодо вдосконалення управління інноваційно-інвестиційною діяльністю сільськогосподарських підприємств. Одержані результати дозволяють зробити наступні висновки:

1. На основі узагальнених теоретичних положень визначено, що інноваційно-інвестиційна діяльність підприємств є необхідною умовою функціонування та їх розвитку в ринкових умовах господарювання. Уточнено поняття «інновація», як комплекс якісних змін та соціально орієнтований процес, що охоплює усі стадії життя нового продукту. У результаті дослідження розширено класифікацію інновацій в аграрній сфері такими видами інновацій: біологічні, соціальні, екологічні, обґрунтовано їх суть та напрями інноваційного потенціалу, які вони формують. Також доповнено класифікацію інвестицій ознакою, що виділяє ступінь інвестиційної активності підприємства.

2. Встановлено, що стратегії розвитку підприємств доцільно розробляти для визначених кластерів. З цією метою запропоновано методичний підхід, який враховує економічні особливості інноваційно-інвестиційної діяльності сільськогосподарських підприємств, тобто класифікує велику кількість об'єктів, які описані великою кількістю змінних, враховуючи їх усі при групуванні сукупності об'єктів об'єднуючи в однорідні групи (кластери). Це охоплює всі найбільш важливі аспекти управлінської діяльності, дає змогу визначити ступінь інноваційно-

інвестиційної активності підприємств і забезпечує більш результативне використання власних і залучених інвестицій.

3. Найважливішими чинниками, які найбільш активно впливають на інноваційно-інвестиційну діяльність сільськогосподарських підприємств в Україні, є інвестиції в основний капітал. Протягом аналізованого періоду, відслідковується тенденція до їх збільшення. Так в 2014 р. вони зросли на 38,8 млрд грн, в тому числі на 7,7 млрд грн у сільському господарстві (з 11,1 млрд грн у 2010р. до 18,8 млрд грн у 2014 р.). Проведеним аналізом інвестиційної привабливості сільського господарства регіонів України визначено ряд вагомих факторів, якими є територіальне розташування, вищий рівень розвитку інфраструктури, забезпеченість трудовими ресурсами, підтримка аграрного бізнесу з боку органів місцевої влади тощо.

4. Аналіз розрахованого рівня поточної ефективності стратегії інноваційно-інвестиційної діяльності сільськогосподарських підприємств дозволив виділити наступні рівні їх результативності. Визначено, що найбільше залучення зовнішніх інвестиційних ресурсів у кластері віолентів – великих сільськогосподарських підприємств до 60 %, найменше у кластері експлерентів (венчурних підприємств) – 10–17 %. Визначення існуючого сучасного стану результативності слугує інструментом корегування раніше визначеної стратегії розвитку сільськогосподарського підприємства.

5. У дисертації обґрунтовано концептуальні засади системи управління інноваційно-інвестиційною діяльністю сільськогосподарських підприємств, як механізм послідовності та взаємодії його елементів. Основними домінантами при цьому законність, методичні основи, що забезпечить досягнення цілей і отримання бажаного результату, вдосконалення управління інноваційно-інвестиційною діяльністю сільськогосподарських підприємств.

6. Запропоновано методи та підходи управління інноваційно-інвестиційним потенціалом до формування системи результативного управління інноваційно-інвестиційною діяльністю, яка базується на складових інвестиційного (власні фінансові ресурси; позикові фінансові кошти інвестора; залучені фінансові кошти інвестора; бюджетні інвестиційні асигнування; добровільні внески, пожертвування організацій, підприємств і громадян) та інноваційного потенціалу (трудова підсистема (інтелектуальний капітал); нематеріальна підсистема (інтелектуальна власність); матеріально-технічна та інформаційні підсистема).

7. Обґрунтовано групування сільськогосподарських підприємств за класифікаційною ознакою «Етап життєвого циклу» методом кластерного аналізу для врахування усіх факторів при ідентифікації досліджуваних суб'єктів господарювання. Запропоновано процедури вибору стратегічних альтернатив інноваційно-інвестиційного розвитку підприємств для кожного із отриманих кластерів, що слугуватиме аналітичним інструментом при здійсненні коректування раніше визначеної стратегії і уточнення місії підприємства.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті у наукових фахових виданнях України:

1. Зоргач А. М. До питання підвищення конкурентоспроможності продукції аграрних підприємств на інноваційних засадах / А. М. Зоргач // Науковий вісник Національного аграрного університету. – 2008. – Вип. 120. – С. 87–91.

2. Зоргач А. М. Управління інноваційним розвитком сільсько-господарських підприємств, як суб'єктів діяльності сільських територій / А. М. Зоргач // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія Економіка, аграрний менеджмент, бізнес. – 2011. – Вип. 163. – Ч. 3 – С. 137–141.

3. Зоргач А. М. Менеджмент інноваційної діяльності сільськогосподарських підприємств / А. М. Зоргач // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія Економіка, аграрний менеджмент, бізнес. – 2012. – Вип. 177. – Ч. 2. – С. 60–63.

4. Зоргач А. М. Інноваційний розвиток соціально-економічних систем: управлінський аспект / А. М. Зоргач // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія Економіка, аграрний менеджмент, бізнес. – 2013. – Вип. 181. – Ч. 4. – С. 182–187.

5. Зоргач А. М. Теоретико-методологічні аспекти управління інноваційно-інвестиційною діяльністю аграрних підприємств / А. М. Зоргач // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія Економіка, аграрний менеджмент, бізнес. – 2013. – Вип. 181. – Ч. 6. – С. 317–321.

Статті у наукових фахових виданнях України,

включених до міжнародних наукометричних баз даних:

6. Зоргач А. М. Управління інноваційно-інвестиційною діяльністю підприємства: системний аспект / А. М. Зоргач // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія Економіка, аграрний менеджмент, бізнес. – 2014. – Вип. 200. – Ч. 1. – С. 165–169.

7. Зоргач А. М. Розвиток господарських формувань у сільському господарстві: управлінський аспект / А. М. Зоргач // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія Економіка, аграрний менеджмент, бізнес. – 2014. – Вип. 200. – Ч. 2. – С. 121–126.

8. Зоргач А. М. Формування інноваційно-інвестиційного потенціалу сільськогосподарських підприємств / А. М. Зоргач // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія Економіка, аграрний менеджмент, бізнес. – 2015. – Вип. 211. – Ч. 1. – С. 92–95.

9. Забуранна Л. В. Оцінка результативності управління інноваційно-інвестиційною діяльністю сільськогосподарських підприємств / Л. В. Забуранна, А. М. Зоргач // Актуальні проблеми економіки. – 2015. – № 11. – С. 107–115. *(Здобувачем проведено оцінку результативності використання інноваційного та інвестиційного потенціалів в сільськогосподарських підприємствах).*

10. Зоргач А. М. Теоретичні засади формування системи управління інноваційно-інвестиційним потенціалом сільськогосподарських підприємств / А. М. Зоргач // Економіка АПК. – 2015. – № 8. – С. 65–72.

Тези наукових доповідей:

11. Зоргач А. М. Ефективність застосування інноваційних проектів в аграрних підприємствах / А. М. Зоргач // Проблеми формування нової економіки XXI століття: I міжнародна науково-практична конференція, м. Дніпропетровськ, 17–19 грудня 2008 р.: тези доповіді. – Дніпропетровськ, 2008. – С. 25–27.

12. Зоргач А. М. Переваги інноваційно-інвестиційних проектів в сільському господарстві / А. М. Зоргач // Інвестиційні пріоритети епохи глобалізації: вплив на національну економіку та окремих бізнес: II міжнародна науково-практична конференція, м. Дніпропетровськ, 5–6 березня 2009 р.: тези доповіді. – Дніпропетровськ, 2009 – С. 18–20.

13. Зоргач А. М. Управління інноваційною сприйнятливістю в сільськогосподарських підприємствах / А. М. Зоргач // Менеджмент XXI століття: проблеми і перспективи: II Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція, м. Умань, 8–9 листопада 2012 р.: тези доповіді. – Умань, 2012. – С. 60–64.

14. Зоргач А. М. Формування інноваційно-інвестиційної інфраструктури в аграрному секторі економіки / А. М. Зоргач // Актуальні проблеми наук про життя та природокористування: III міжнародна науково-практична конференція молодих вчених, м. Київ, 28–31 жовтня 2015 р.: тези доповіді. – Київ, 2015. – С. 163–164.

АНОТАЦІЯ

Зоргач А. М. Управління інноваційно-інвестиційною діяльністю сільськогосподарських підприємств. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності). – Національний університет біоресурсів і природокористування України, Київ, 2016.

У дисертаційній роботі поглиблено наукову сутність, класифікацію інновацій та інвестицій, визначено особливості управління інноваційно-інвестиційною діяльністю сільськогосподарських підприємств, обґрунтовано методичні підходи щодо вдосконалення управління інноваційно-інвестиційною діяльністю сільськогосподарських підприємств.

Систематизовано ключові фактори управління інноваційно-інвестиційною діяльністю сільськогосподарських підприємств, що є визначальними при визначенні потенційних можливостей забезпечення результативності їх функціонування. Визначено напрями економічного розвитку сільськогосподарських підприємств. Розроблено пропозиції, щодо формування механізму управління інноваційно-інвестиційною діяльністю сільськогосподарських підприємств на основі поєднання підходів та принципів управління інноваційно-інвестиційною діяльністю, що впроваджуються через функції та інструментарій їх реалізації, спрямовані покращення організаційних і економічних умов управління інноваційно-інвестиційною діяльністю сільськогосподарських підприємств.

Ключові слова: управління, сільськогосподарські підприємства, інновації, інвестиції, потенціал, інноваційно-інвестиційна діяльність, результативність.

АННОТАЦІЯ

Зоргач А. Н. Управления инновационно-инвестиционной деятельностью сельскохозяйственных предприятий. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.04 – экономика и управление предприятиями (по видам экономической деятельности). – Национальный университет биоресурсов и природопользования Украины, Киев, 2016.

В диссертационной работе рассмотрены теоретико-методические положения и предложены практические рекомендации по совершенствованию управления инновационно-инвестиционной деятельностью сельскохозяйственных предприятий. Полученные результаты позволяют сделать следующие выводы:

На основе обобщенных теоретических положений определено, что инновационно-инвестиционная деятельность предприятий является необходимым условием функционирования и их развития в рыночных условиях. Раскрыто и уточнено понятие «управление инновационно-инвестиционной деятельностью предприятий», что в отличие от других существующих трактовок базируется на принципах формирования инновационно-инвестиционной деятельности учитывая концептуальность; гибкость мышления; обоснованность; осведомленность; подчиненность; информирование; стимулирование; опережающего действия; непрерывности развития предприятий. В результате исследования расширена классификация инноваций в аграрной сфере такими видами инноваций: биологические, социальные, экологические, обосновано их суть и направления инновационного потенциала, которые они формируют. Также дополнена классификация инвестиций, выделением степени инвестиционной активности предприятия.

Установлено, что стратегии развития предприятий целесообразно разрабатывать для определенных кластеров. С этой целью предложен методический подход, учитывающий экономические особенности инновационно-инвестиционной деятельности сельскохозяйственных предприятий, то есть классифицировать большое количество объектов, которые описаны большим количеством переменных, учитывая их все при группировке совокупности объектов объединяя в однородные группы (кластеры). Это охватывает все наиболее важные аспекты управленческой деятельности, позволяет определить степени инновационно-инвестиционной активности предприятий и обеспечивает более результативное использование собственных и привлеченных инвестиций.

Исследуя взаимозависимость инновационной деятельности и финансовым обеспечением на разных этапах жизненного цикла производства инновационной продукции, мы пришли к выводу, что размер привлечения инвестиций на каждом этапе жизненного цикла разный, в зависимости от внешних и внутренних факторов. В диссертационной работе исследованы «Инновационно-инвестиционную инфраструктуру инновационного процесса» как комплекс систем со сложной организационной структурой, различным типом управления, обеспечивающих

инновационную деятельность на всех стадиях жизни начиная от зарождения инновационной идеи, ее воплощение в жизнь и распространение инновационного продукта.

Важнейшими факторами, которые наиболее активно влияют на инновационно-инвестиционную деятельности сельскохозяйственных предприятий в Украине, являются инвестиции в основной капитал. В течение анализируемого периода прослеживается тенденция к их увеличению. Так в 2014 г. Они выросли на 38,8 млрд грн, в том числе на 7,7 млрд грн в сельском хозяйстве (с 11,1 млрд грн в 2010 г. до 18,8 млрд грн в 2014 г.). Проведенным анализом инвестиционной привлекательности сельского хозяйства регионов Украины определен ряд весомых факторов, которыми являются территориальное расположение, высокий уровень развития инфраструктуры, обеспеченность трудовыми ресурсами, поддержка аграрного бизнеса со стороны органов местной власти и другое.

Анализ рассчитанного уровня текущей эффективности стратегии инновационно-инвестиционной деятельности сельскохозяйственных предприятий позволил выделить следующие уровни их результативности. Определено, что наивысшее привлечения внешних инвестиционных ресурсов в кластере виолентов – крупных сельскохозяйственных предприятий – до 60 %, наименьшее всего в кластере эксплерентов (венчурных предприятий) – 10–17 %. Определение существующего современного состояния результативности служит инструментом корректировки ранее определенной стратегии развития сельскохозяйственного предприятия.

В диссертации обоснованы концептуальные основы системы управления инновационно-инвестиционной деятельностью сельскохозяйственных предприятий, как механизм последовательности и взаимодействия его элементов. Основными доминантами при этом законность, методические основы, обеспечит достижение целей и получения желаемого результата, совершенствования управления инновационно-инвестиционной деятельностью сельскохозяйственных предприятий.

Предложены методы и подходы управления инновационно-инвестиционным потенциалом к формированию системы результативного управления инновационно-инвестиционной деятельностью, основанной на составляющих инвестиционного (собственные финансовые ресурсы; заемные финансовые средства инвестора; привлеченные финансовые средства инвестора; бюджетные инвестиционные ассигнования; благотворительные взносы, пожертвования различных организаций и граждан) и инновационного потенциала (трудовая подсистема (интеллектуальный капитал) нематериальная подсистема (интеллектуальная собственность); материально-техническая и информационные подсистема).

Обоснована группировка сельскохозяйственных предприятий по классификационным признаком «Этап жизненного цикла» методом кластерного анализа для учета всех факторов при идентификации исследуемых субъектов хозяйствования. Что служит аналитическим инструментом при осуществлении корректировки ранее определенной стратегии и уточнения миссии предприятия.

Ключевые слова: управление, сельскохозяйственные предприятия, инновации, инвестиции, потенциал, инновационно-инвестиционная деятельность, результативность.

ANNOTATION

Zorgach A. M. Management of innovation and investment activity of agricultural enterprises. – The Manuscript.

The dissertation is to obtain a degree of Candidate of Economic Sciences in specialty 08.00.04 – economics and management of enterprises (according to the types of economic activity). – National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine, Kyiv, 2016.

The dissertation depths theoretical, methodological and practical principles of agricultural enterprises innovation and investment potential forming system. It expose and clarify the concept of "management innovation and investment activity" term, which, unlike the existing interpretations, reveals innovation and investment activities based on positions of integrated Ukrainian legislative and regulatory elements, as well as on strategy development, innovation in agricultural production and finalized by the product consumption.

The work systematize agricultural enterprises innovation and investment activities key factors, which are crucial in determining the potential impact on their functioning assurance. It determines key elements of agricultural enterprises strategic directions economic development. The dissertation work develops proposals concerning agricultural enterprises innovation and investment activities formation mechanism, through a combination of innovation and investment activities, approaches and principles, which are described through functions and tools for their implementation, towards improving institutional and economic environment of innovational and investment activities of agricultural enterprises.

Keywords: management, agricultural enterprises, innovations, investments, innovative investment activity, innovation and investment potential.

Підписано до друку 12.05.16
Ум. друк. арк. 0,9
Наклад 100 прим.

Формат 60x84\16
Обл.-вид.арк. 0,9
Зам. № 8532

Віддруковано у редакційно-видавничому відділі НУБіП України
вул. Героїв Оборони, 15, Київ, 03041
тел.: 527-81-55